धर्मशास्त्र

अ. नं. ११

नं. २९

सुव्रत — बृहत्पाराशर स्मृति

३२८स्मृ: ८

धर्मशास्त्र

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1) स्मृतिश्रस्थानपरा· [illegible] स्मृ·ाप्यः

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

॥ॐ नमः श्रीपरमात्मने ॥ ॥व्यक्ताव्यक्ताय देवाय वेधसेनंततेजसे ॥ नमस्कृत्य प्रव
क्ष्यामि धर्मान्पाराशरोदितान् ॥१॥ अथातो हिमशैलाग्रे देवदारुवनाश्रमे ॥ व्या
समेकाग्रमासीनं द्विजाः पृच्छंति धर्मभिकाः ॥२॥ मनुष्याणां हितं धर्मं वर्त्तमाने कलौ यु
गे ॥ वर्णानामाश्रमाणां च किंचित्सा[illegible]द ॥३॥ युगेषु त्रिषु ये प्रोक्ता धर्मा मन्वा
दिभिर्मुनैः ॥ शक्यंते नैव ते कर्त्तुं वरैरी[illegible]ासिभिः ॥४॥ स पृष्टो मुनिभिर्व्यासो बहु
भिः परिवेष्टितः ॥ प्रष्टुं जगाम पितरं [illegible]पराशरं ततः ॥५॥ सर्वेषामाश्रमाणां
च वरे बदरिकाश्रमे ॥ संविवेशाश्रमे तस्मिन् योगी ववेध सस्तनुं ॥६॥ नाना पुष्प रामः
लताकीर्णे फलैः पुष्पैरलंकृते ॥ नदी प्रस्रवणानेकैः पुण्यतीर्थोपशोभिते ॥७॥ १
मृगपक्षिभिराकीर्णे देवतायतनावृते ॥ यक्षगंधर्वसिद्धानां नृत्यगीतसमाकु

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

ले॥८॥तस्मिन्नृषिसभामध्येसक्तिपुत्रःपरासरः॥सुखासीनोमहातेजामुनिमु
ख्यगणावृतः॥९॥कृतांजलिपुटोभूत्वाव्यासस्तुमुनिभिःसह॥प्रदक्षिणाभिवा
दैश्चमुनिभिःपरिपूजितः॥१०॥ततःसंतुष्टमनसापरासरमहामुनिः॥व्यासस्य
स्वागतंब्रूयादासीनोमुनिपुंगवः॥११॥व्यासःस्वागतंतेस्तुमहर्षीणांसमंततः॥
कुशलंकुशलेत्युक्त्वाव्यासःपृच्छतःपरं॥१२॥यदिजानासिमोभक्तिंस्नेहोस्तिय
दिवामयि॥धर्मंब्रूहिममेतातअनुग्राह्योस्म्यहंयदि॥१३॥श्रुतास्तेमानवाधर्मागा
र्गीयागौतमास्त`स्यौवासिष्ठाःकाश्यपाश्चैवतथागार्ग्योपालकस्यच॥१४॥अत्रेर्वि त्रि२
ष्णोश्चसांवर्त्ताःदक्षाश्चांगिरसास्तथा॥शातातपाश्चहारीतायाज्ञवल्क्यकृतास्त
था॥१५॥आपस्तंबकृताधर्माःशंखस्यलिखितस्यच॥कात्यायनकृताश्चैवप्रचे

(3)

पारास० तोगदितास्तथा॥१६॥ ऋतिरात्मोऽन्नवातात ऋत्यर्थामानवीस्तथा॥ मन्वर्थःसर्वध

२ र्मणांकृतादिन्त्रियुगेषुच॥१७॥ धर्मंनुत्रियुगाचारंनशक्यंहिकलौयुगे॥ वर्णानामा

श्रमाणांचकिंचिच्छाधारणंवद॥१८॥ व्यासवाक्यावसानेतुमुनिमुख्यःपराशरः॥ सु

ख्यासीनोमहातेजाइदंवचनमब्रवीत॥१९॥ क्रियंतेनैववेदाश्चनचापिप्रभवंति

ते॥ नकश्चित्वेदकर्त्तास्तिवेदकर्त्ताचतुर्मुखः॥२०॥ तथास्मरंतितेधर्मंकल्पेकल्पेंतके

तरांतरे॥ अन्येकृतयुगेधर्मास्त्रेतायांद्वापरेपरे॥२१॥ अन्येकलियुगेनॄणांयुगरूपा

नुरूपतः॥ तपःपरंकृतयुगेत्रेतायांज्ञानमुत्तमं॥२२॥ द्वापरेयज्ञमेवाहुर्दानमेकंक राम:

लौयुगे॥ कृतेतुमानवाधर्मास्त्रेतायांगौतमस्यच॥२३॥ द्वापरेशंखलिखिताःक २

लौपाराशराःस्मृताः॥ त्यजेद्देशंकृतयुगेत्रेतायांग्राममुत्सृजेत्॥२४॥ द्वापरेकु

(3A)

लमेकंतुकर्त्तारंचकलौयुगे॥ कृतेतुलिप्यतेदेशस्त्रेतायांग्राम एवच॥ द्वापरेकुल
मेकंतुकलौकर्त्ताविलिप्यते॥२५॥ कृतेपततिसंभाषात्त्रेतायांस्पर्शनेनतु॥ द्वापरे
न्नदाणेतस्यकलौपतत्तिकर्मणा॥२६॥ अभिगम्यकृतेदानंत्रेतायांसाभिमंत्रणं॥ द्वा
परेयाच्चमानंतुकलौदीयेतसेवया॥२७॥ अभिगम्योत्तमंदानंमध्यमंसाभिमंत्रणं
अधमंयाच्यमानंस्यात्सेवादानंतुनिष्फलं॥२८॥ कृतेस्थातुमताःप्राणास्त्रेतायांमांस
संश्रिताः॥ द्वापरेरुधिरंयावत्कलावन्ननिषेविणः॥२९॥ कृतेतात्क्षणिकःशापस्त्रेता
यांदशभिर्दिनैः॥ मासेनद्वापरेज्ञेयःकलौसंवत्सरेणतु॥३०॥ युगेयुगेषुयेधर्मास्तेषुध
र्मेषुयेद्विजाः॥ तेषांनिंदानकर्त्तव्यायुगरूपाद्विजोत्तमाः॥३१॥ धर्मःसत्यश्चसाधुश्च
तुर्यांशेनकलौस्थितः॥ अदनात्तदनाद्यस्तत्तुछमायुरकार्यतः॥३२॥ धर्मश्चलोक

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(4)

पारास॰ दंभार्थंपाषंडार्थंतपस्विना॥ विविधंवाकृधनार्थंस्यात्तत्कलौसत्यानुकारिणी॥ ३३॥
३ अल्पक्षीरकृतागावःस्वल्पसस्याचमेदिनी॥ स्त्रीजनन्यःस्त्रियःसर्वाःसुखार्थंकृतमै
थुनाः॥ ३४॥ पुरुषानिर्जिताःस्त्रीभिर्भूपालादस्युनिर्जिताः॥ जितोधर्मश्चपापेनस
त्यंचनितथ्येञ्जितं॥ ३५॥ शूद्राश्चब्राह्मणाचाराःशूद्राचारास्तथाद्विजाः॥ अंत्यानुया
यिनश्चाद्यावर्णास्तदुपजीविनः॥ ३६॥ कृतंतुब्राह्मणयुगंत्रेतातुक्षत्रियंस्मृतं॥ वैश्यंतु
द्वापरयुगंकलिःशूद्रयुगंस्मृतं॥ ३७॥ चातुर्वर्णिकनारीणांतथातुरीयजन्मनां॥ प
तिर्द्विजास्तुपास्यापिधर्मर्द्धिमिहितीकलौ॥ ३८॥ कृतेयत्कोटिदस्यस्यात्त्रेतायांलक्ष ३
दस्यतत्व॥ द्वापरेयुतदस्यस्यात्शतदस्यकलौफलं॥ ३९॥ युगंस्वरूपमारभ्यात्तम
न्मन्वगदत्तःशृणु॥ वर्णनामाश्रमाणांचसर्वेषांधर्मसाधनं॥ ४०॥ कृषोमगाच्छरे
२ शतेनयात्कृतेहन्तेफलाप्तिःपुरुषस्यतु॥ सादत्तेःदशाभिर्न्नृणांफलाप्तिःस्यात्कलौयुगे॥ २

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3A)

त्वयत्रस्वभावेन महीतले ॥ वसेत्तत्र द्विजातिस्तु कृष्णो यत्र तु तत्र तु ॥ ४१ ॥ हिमपर्वतविंध्या
ध्यो र्विनशनप्रयागयोः ॥ मध्येतु पावनो देशो म्लेच्छदेशास्ततः परं ॥ ४२ ॥ देशेष्वन्येषु यानर
घो धन्याः सागरगाः शुभाः तीर्थानि यानि पुण्यानि मुनिभिः सेवितानि च ॥ ४३ ॥ वसेयुस्त
दुपांतेषु शमिच्छंतो द्विजातयः ॥ मुनिभिः सेवितं तत्वेन पुण्यदेशः प्रकीर्त्तितः ॥ ४४ ॥ यत्र
पानमपेयस्य देशो भक्षस्य भक्षणं ॥ अगम्यागमनं यत्र तं देशं परिवर्ज्जयेत् ॥ ४५ ॥ ए
वं देशैः समाख्यातो यादृक्को हि द्विज[illegible] ॥ एवमेवानुवर्त्तेरन् देशं धर्मानि कालिए
ः ॥ ४६ ॥ त्रषिलायत्र तत्रापि स्वाचारं न विवर्जयेत् ॥ षट्कर्माणि प्रकुर्वीरन् इतिध
र्मस्य निश्चयः ॥ ४७ ॥ परासरस्य यत्प्राह शास्त्रं पुत्रस्य वक्तलः ॥ अथ तत्त्वं प्रवक्ष्या
मि द्विजकर्मादिकं द्विजाः ॥ ४८ ॥ षट्कर्मवर्णधर्माश्च प्रशंसा गोवधस्य च ॥ अशेष

(5)

पारास०
४

वाद्धौयौतौतुसीरंसीरप्रयोगिणां॥४९॥अमावास्यानिषिद्धानितत्तच्चपशुपालनं॥

अन्नेतोयप्रशंसाचवाह्यावाह्यावसुंधरा॥५०॥अपथ्यार्थकृषोपापंतदयस्यापिशोध

नं॥बृलिंसीतामखस्यापिविवाहाःकन्यकावराः॥५१॥स्त्रीपुंधर्मोमखाःपंचद्विजात्ति

स्वर्गसाधनाः॥विधिःप्राणाग्निहोत्रस्य निषेकादिकसंस्थितिः॥५२॥व्रतचर्याव्रतद्ध

र्मःप्रशंसापुत्रजन्मनः॥कृत्स्नोगडस्य [illegible] धनस्याभक्ष्यास्तथैवच॥५३॥निषिद्धव

स्तुकथनंपात्रशुद्धिस्ततःपरं॥इत्या [illegible] तथाशुद्धिरुपाकर्मादिकमंच॥५४॥अ

न्येनध्यायास्तथाश्राद्धंविप्रकालहविर्युतं॥बलिर्नारायणियस्यस्नातकाशौचमे ५

वच॥५५॥परिषत्प्रायश्चित्तानितद्व्रतानिद्विजोत्तमाः॥विधिवस्त्रवदानानितेषांचै

वफलानिच॥५६॥भूमिदानेप्रशंसाचविशेषोविप्रकालयोः॥इष्टापूर्तौतथाविज्ञान

(5A)

तयोर्भिन्नफलानि च ॥ ५७ ॥ प्रतिग्रहविधिस्तत्र यथा यस्य प्रतिग्रहः ॥ विनायकादिशां
तीनां विधयोथ द्विजोत्तमाः ॥ ५८ ॥ वानप्रस्थस्य धर्मोथ तथा धर्मो यतेरपि ॥ चतुराश्रम
भेदोपि वपुर्निर्दिष्टस्तथैव च ॥ ५९ ॥ योगो मोक्षधर्ममार्गो च कालं भक्षान्नमेव च ॥ दिष्टातीतं प
रं ध्येयं सर्वमेतत्परासरः ॥ ६० ॥ प्रोक्त[illegible]समुख्यानां शेषं मुनिविभाषितं ॥ निय
क्तः सुव्रतः शेषख्यापनाय द्विजन्मनां ॥ परासरो व्यासवचोऽवगम्य यदाह शास्त्रं
चतुराश्रमार्थं ॥ युगानुरूपं च समस्त[illegible]तां व वक्ष्यत्यथ सुव्रतस्तत् ॥ ६१ ॥ सोप्यि
सूनोरनुज्ञातः सुतपाः सुव्रतस्त्विहं ॥ चतुर्णामाश्रमाणां च हितं शास्त्रमथाब्रवीत् ॥
॥ ६२ ॥ छ ॥ इति बृहत्पारासरीये धर्मशास्त्रे व्यासप्रश्ने सुव्रतप्रोक्तसंहितायां शा
स्त्रसंग्रहोद्देशाकथनं नाम प्रथमोध्यायः ॥ परासरमतं पुण्यं पवित्रं पापनाशनं

पारास० विहितंब्राह्मणार्थायधर्मसंस्थापनायच॥१॥चतुर्णामपिवर्णानांआचारोधर्म
५ पालनं॥आचारहीनदेहानांभवेतधर्मःपराङ्मुखः॥२॥षट्कर्माभिरतोनित्यंदेवता
तिथिपूजकः॥हुतशेषंतुभुंजानोब्राह्मणोनावसीदति॥३॥कर्माणिकानीहकथंच
तानिकार्याणिवर्णैश्चकिमाद्यकानि॥[illegible]नीहाकरणेविधिश्चसर्वंप्रसादात्मत
नुश्चमह्यं॥४॥ततषट्कर्मप्रवक्ष्यामिय[illegible]तोद्विजातयः॥गृहस्थाश्चापिमुच्यंतेसं
सारैदृढबंधनैः॥५॥अथोद्देशक्रमशा[illegible]श्रुतंश्रुतिदृष्टिकृत॥तदुक्तकर्मकृत
पुंसांश्रणुध्वंपापनाशनं॥६॥संध्यास्नानंजपश्चैवदेवतानांचपूजनं॥वैश्वदेवंत ५
थातिथ्यंषट्कर्माणिदिनेदिने॥७॥अथसंध्यांप्रवक्ष्यामिदेवताकालनामभिः॥वर्ण
र्षिछंदसायुक्तांयद्विधंचयथाचितं॥८॥यावन्मंत्रांपथ्योपास्तिरूपस्पर्शनमेवच

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6A)

लार

आवाहनं विसर्गं च यथा वन्मात्रं क्रमेण तु ॥९॥ दिवसस्य च रात्रेश्च संधिः संध्येति गीय
ते ॥ सोपास्या सद्द्विजैर्यत्नात् तस्यां त्रैविष्णुमुपासितं ॥१०॥ मध्याह्नेपि च संधिः स्यात् पूर्वा
स्याह्नोः परस्य च ॥ पूर्वाह्नोऽहोपराह्न स्यादिपाश्चेति क्रतिक्रमः ॥११॥ पूर्वा संध्या तु गा
यत्री ब्रह्माणी हंसवाहना ॥ रक्तापद्मा[..]देवी रक्तपद्मासनस्थिता ॥१२॥ रक्ताभरण
भारांगा रक्तमाल्यांबरा तथा ॥ अक्षमालास्रुकधरा वरा हस्ता मरार्चिता ॥१३॥ प्राग्या
दित्योदयाद्विद्धान्मुहूर्ते वैधसे सति ॥ [..]योपासयेत्संध्यां यावत्स्यादर्कदर्शनं ॥१
४॥ विष्णुमते स्सुराभ्यर्च्येपुण्ये गायत्री वैधसी ॥ आवाहयाम्युपास्त्यर्थमेह्येनोघ्नि पुनी
हि मां ॥१५ संध्या मध्याह्निकी श्वेता सावित्री शंभुदेवता ॥ वृषेन्द्रवाहना देवी ज्वलन
त्रिशिखधारिणी ॥१६॥ श्वेतांबरधरा श्वेतानागाभरणभूषिता ॥ श्वेतस्त्रग्गलमाला

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

पारास० चक्रतानुरक्तिशंकरा ॥ १७ ॥ जलाधारधराधृत्रीधरेंद्रादिभवा तथा ॥ स्वभाविमातभू
६ राद्युस्वराद्युतपातरुपा त्व ॥ १८ ॥ मातर्भवानि विश्वेशे चिश्वेविश्वजनार्चिते ॥ शुभे
वरे वरेऽपे हि त्वाहृत्ते हि पुनीहि मां ॥ १९ ॥ संध्यास्नायं तनीकृष्णा विष्णुदेवी सरस्वती ॥ र
खगंगा कृष्णवस्त्रोचशांखं च कगदाधरे ॥ २० ॥ कृष्णस्त्रकभूषणैर्युक्तासर्वज्ञानमयाच
सा ॥ सर्ववाकदेवताः सर्वाब्राह्माद्या दिव[illegible]स्थिता ॥ २१ ॥ वीणाक्षमालिकाचारुहस्ता
स्मितवरानना ॥ चतुर्दशजनाभ्यर्च्या[illegible]णी शुभवाकप्रदा ॥ २२ ॥ मातर्वाग्देवि व
रदे वरेऽपे वचनप्रदे ॥ सर्वामरगणस्तुत्ये आहृते हि पुनीहि मां ॥ २३ ॥ ब्रह्मेशार्कहरी ६
णां तु संगमस्तू भयोभवेत् ॥ मध्याह्निकायां संध्यायां सर्वे देवाः समागताः ॥ २४ ॥
पूजाभिकांक्षिणो येच येच केचित्जलार्थिनः ॥ आदान्नभागधेयाये ये चाग्निहुत

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(7A)

भागिनः॥२५ अन्यान्युच्चावचानीह स्थावराणिचराणिच॥ मध्याह्निकामपेक्षंतेतेषा
षामाप्यायनाहिंसा॥२६॥यस्तस्यांनाचर्येद्देवान्तर्पयेन्नपितृंस्तथा॥भूतान्युच्चावचा
नीहस्तोंधत्तामिस्रमच्छति॥२७॥ईशान्याभिमुखोभूत्वाद्विजःपूर्वामुखोपिवा॥संध्यामु
पासयेत्सम्यक्तथावत्सन्निबोधत॥२८॥पाणिंबंधनात्हस्तौपादौवाजानुतःशु
चिः॥प्रक्षाल्याचामयेत्विद्वान्अंतर्जानुकरोद्विजः॥२९॥निर्मलाफेनपूताभिर्मनोज्ञाभिः
प्रयत्नवान्॥आचामेत्ब्रह्मतीर्थेनपुनराचमनाच्छुचिः॥३०॥मुखनिमार्जनंकृत्वाद्विस्तेनैव
तापराण्यपि॥अद्भिश्चसंस्पृशेत्खानिसर्वाण्यपिविशुद्धये॥३१॥अंगुष्ठेनप्रदेशिन्यासव्य
पाणिस्थवारिणा॥घ्राणंसंस्पृशपनेत्रेचतेनानामिकयाश्रुती॥३२॥नाभिंचतल्कनिष्ठाभ्यां
वक्षःकरतलेनच॥शिरःसर्वाभिरंसौचअंगुल्यग्रैस्तुसंस्पृशेत्॥३३॥आचम्यप्राणसं

म

(8)

पारास० ७

रोधं कृत्वा चोपस्थानं तु पुनः ॥ अत्रोपसर्जनि मंत्रं प्रातः केचित्पठंति हि ॥३४॥ सूर्यश्च मेतिमं
त्रेण प्रातराचमनं स्मृतं ॥ आपः पुनंतु मध्याह्ने सायमग्निश्च मेति च ॥३५॥ मंत्राभिमंत्रितं कृ
त्वा कुशापूतं तथा जलं ॥ आचम्य विधिवद्धीमान संध्योपासनमाचरेत ॥३६॥ सोंकारां
चैव गायत्रीं जप्त्वा व्याहृतिपूर्विकां ॥ आपोहिष्ठादि जप्यं तिदेवताऋषिपूर्वकं ॥३७॥ छं
दोभिर्विनियोगेश्च मंत्रब्राह्मणसंयुत… हीनं नैं कुर्वीत कुर्यात्तु चेत्स्यात्तदासुरं ॥
३८॥ मृत्युभीतैः पुरा देवैरात्मनश्छादना… ॥ छंदांसि संस्मृतानीह छादितास्तैस्ततो म
राः ॥३९॥ छदनात्तु छंदस्त्वं दृश्यं वा ससी… कृते ॥ छंदोभिरावृतं सर्वं विद्यात्सर्वत्र ७
तान्यतः ॥४०॥ यस्मिन्मंत्रे च यो देवस्तेन देवेन चिह्नितं ॥ मंत्रं तद्दैवतं विद्यात्स्मेतित
त्तु देवता ॥४१॥ येन यत्तु ऋषिणा दृष्टं सिद्धिः प्राप्ता तु येन वै ॥ मंत्रेण तस्य सप्रोक्तो
जपकर्मणि चारब्धे जपहोमार्चनादिके ॥ क्रियते येन मंत्रेणानियोगस्तस्य संस्मृतः ॥

… Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8A)

मुनेर्भविस्तरात्मकः ॥ ४२ ॥ यत्र कर्मणि चारब्धे जपहोमार्चनादिकैः ॥ क्रियते येन मंत्रेण
नियोगस्तस्य संस्मृतः ॥ ४३ ॥ अस्य मंत्रस्य चाद्योयमयं मंत्रोऽत्र वर्त्तते ॥ तत्तस्य ब्राह्म
णं ज्ञेयं मंत्रस्येति श्रुतिक्रमः ॥ ४४ ॥ एतद्धि पंचकं ज्ञात्वा क्रियते कर्म यद्द्विजैः ॥ तदनंतफ
लं तेषां भवेद्वेदनिदर्शनात् ॥ ४५ ॥ एकांगेनापि यन्न्यूनं कुर्यात्कर्म द्विजो मतिः ॥ तेनासौ
हन्यते कर्त्ता मितो गर्त्तत्वमृच्छति ॥ ४६ ॥ कुर्वन्नज्ञो द्विजः कर्म जपहोमादि किंचन ॥ नासौ
तस्य फलं विंदेत्क्लेशमात्रं हि तस्य तत् ॥ ४७ ॥ अपृच्छते स्थाणुगर्भे र्त्ते स्वयं वापि प्रलीय
ते ॥ यातयामानि छंदांसि भवंति फलदान्यपि ॥ ४८ ॥ सिंधुद्वीप ऋषिश्छंदो वै गायत्रमच्युति
स्तथा ॥ आपो हि दैवतं प्राहुरापो हिष्ठादिषु द्विजाः ॥ ४९ ॥ कोकिलो राजपुत्रस्तु ऋपदायमा
मर्घत्र्यच्यते ॥ आनुष्टुभं भवेच्छंद आपश्चैव तु देवताः ॥ ५० ॥ अघमर्षणसूक्तस्य ऋषिरे

वाघमर्षणं ॥ छंदोस्यानुष्टुभं प्राहुरापश्चैवतु दैवतं ॥ ५१ ॥ सोन्याम एषावभृथके विनियोगो
स्यकल्पितः ॥ उदुत्यमिति प्रस्कण्वो गायत्रं सूर्यदेवता ॥ ५२ ॥ चित्रमित्यत्र कुत्सस्त्रष्टाछरी
सूर्यदेवता ॥ प्रणवो भूर्भुवःस्वश्च गायत्र्यापोहिष्ठात्रयं ॥ ५३ ॥ द्रुपदाघमर्षणं सूक्तं मार्जने
व्याहरेदिति ॥ स्मृतिभिः परिशिष्टैश्च वि[illegible]नसेचने ॥ ५४ ॥ उक्तो धर्मेऽर्द्धविभागेन कर्त्त
व्यः सोऽपिसद्द्विजैः ॥ आपो हि ष्ठेति च [illegible] ष्ठा त्तरपदं [illegible] च ॥ ५५ ॥ पदांते तु क्षिपेद्वा
रिपरमध्ये तु निक्षिपेत् ॥ भूमौ मूर्द्ध्नि तथा [illegible] मूर्ध्नाकाशोऽपुनर्भुवि ॥ ५६ ॥ एवं वारि द्वि
जः सिंचिन् तर्पयेत्सर्वदेवताः ॥ ऋगंते मार्जनं कुर्यात्पादांते चा समाहितः ॥ ५७ ॥ ऋग
र्द्धे वाथ कुर्वीत शिष्टानां मतमीदृशं ॥ उदुत्यं चित्रं देवानामुपस्थाने नियोजयेत् ॥ हंसः ८
शुचिः षदित्यादि केचिदिच्छंति सूरयः ॥ ५८ ॥ अव्याहतं तस्मिन्दं ह्यासीत्तस्य देवासुरमानु

(9A)

षं॥ संक्षेपाय्यासृजत्ब्रह्मा सप्तेमा व्याहृतीः पुरा॥५९॥ भूर्भुवःस्वर्महर्जनस्तपःसत्यंत-
थैवच॥ आद्यास्तिस्रो महाप्रोक्तास्तासां स वत्रियोजना॥६०॥ अग्निर्वायुस्तथादित्यो व-
हस्पत्याप एवच॥ इंद्रश्च विश्वेदेवाश्च देवताः समुदाहृताः॥६१॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्च
बृहती पंक्तिरेवच॥ त्रिष्टुप्च जगती चैव छंदांस्येतान्यनुक्रमात्॥६२॥ भरद्वाजः कश्यप
श्च गोतमोऽत्रिस्तथैवच॥ विश्वामित्रो जमदग्निर्वसिष्ठ ऋषयः क्रमात्॥६३॥ एताभिः सक
लं व्याप्तमेताभ्यो नास्ति चापरं॥ सप्तैते स्वर्गलोका वै सत्यादूर्ध्वं न विद्यते॥६४॥ तस्मात्त
ल्लोकात्परा मुक्तिरर्वाचीनादपेत्तमा॥ प्राणस्यमनेषेताभ्यस्ता पूरकादिभिः॥६५॥
ॐ आपोज्योतिरित्येतच्छिरः पश्चात्प्रयुज्यते॥ प्रत्योंकारसमायुक्तो मंत्रोयं तैत्तिरीय
के॥६६॥ अत्रोंकारवदार्षादि विदुर्ब्रह्मविदो जनाः॥ प्रणवाद्यंतगायत्री प्राणायामे-

(१०)

पारा.स. षयं विधिः ॥ ६७ ॥ गायत्र्यादिकचित्रांतैर्मंत्रैश्च प्रागु[...]दीरितैः ॥ उपासीरन्द्विजास्तावत्त्

१७ यावच्चोदेति भास्करः ॥ ६८ ॥ गवां बालपवित्रेण ये तु संध्यामुपासंति ॥ सर्वतीर्थाभिषे

कं तु लभते नात्र संशयः ॥ ६९ ॥ गोवालदर्भसारं च खड्गं कनकमेव च ॥ दर्भताम्रति.

लैर्वापि पितृभिस्तर्पणं कुद्विजः ॥ ७० ॥ समस्तं तर्प्पितं देवान् स्नात्मानं त्रिदिवं नयेत् ॥ त्रि

शत्कोट्यस्तु विख्याता मंदेहा नाम राक्षसा उद्यंतं तं विवस्वंतं बलादिच्छंति खादितुं ॥ ७१

दिने दिने सहस्रांशुरलक्ष्यैस्तैरभिद्रुतः ॥ महद्भिः कृतो नित्यं तद्युद्धमिवागतः ॥ ७

२ ॥ अतस्तस्य च तेषां च भवेद्युद्धं सुदारुणं ॥ किं भविष्यति युद्धेस्मिन् इत्यभूत्सुरविस्म

यः ॥ ७३ ॥ अरुणस्य च ये बाणज्वलंतोपि च भास्वतः ॥ विप्रास्ते निवर्त्तंते मंदेहा नामर १७

दर्शनात् ॥ ७४ ॥ रवेरप्यंशवायस्मात्त्वयतोयाताद्यशक्तितः ॥ अप्राप्तास्वशरी[...]राणं

(10A)

सावधा

स्वामित्वेचलयंगता ॥७५॥ हेषाश्राद्रमकुर्वाणाः आपस्फुरणवर्जिताः ॥ सूक्ष्मांगानिर्जवा
जाताः सूर्यस्यंदनवाजिनः ॥७६॥ ततोदेवगणाः सर्वे मुनयश्च तपोधनाः ॥ तेसंध्यांस्युपा
संतः क्षिपंतितज्जलंमहत् ॥७७॥ ओंकारब्रह्मसंयुक्तंगायत्र्याचाभिमंत्रितं ॥ दह्यंतेतेनतेदै
त्याः वज्रीभूतेनवारिणा ॥७८॥ सतस्मात्यो[illegible]शून्योधीयायचतुःश्रुतिः ॥ याज्ञवल्क्यः
समी—क्ष्येततद्वि[illegible]ष्टुंप्रोक्तवांस्ततः ॥[illegible]लेतन्नुदितादित्येसंध्योपास्तिकरोभवे
त् ॥ उदितेसतिसासंध्याबालकीऔप[illegible]वः ॥८०॥ संध्यायेननविज्ञाताथनचसंध्या
उपासिता ॥ सजीवन्नपिमूद्रस्यात्तसदापातकसंयुतः ॥८१॥ मांत्रंपार्थिवमाग्नेयंवा
यव्यंदिव्यमेवच ॥ वारुणंमानसंचेतिसप्तस्नानान्यनुक्रमात् ॥८२॥ ब्राह्मंनआपस्तुवै
मांत्रंमृदालंभंतुपार्थिवं ॥ भस्मनास्नानमाग्नेयंगवांखुरेणुभिरानिलं ॥८३॥ आतपेस
रे

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com